

КРАЄЗНАВСТВО

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у квітні 1927 року Українським комітетом краєзнавства

Репресований у 1930 році

Відроджений 1993 року з ініціативи Національної спілки краєзнавців України

2(83)' 2013

ЗМІСТ

Головний редактор
Олександр Реєнт

Редакційна колегія:
Олег Бажан
(перший заступник
головного редактора)

Богдан Андрусишин
(заступник
головного редактора)

Лев Баженов
Віль Бакіров

Олександр Гончаров
Віктор Даниленко

Володимир Дмитрук
Олександр Завальнюк

Віктор Звагельський
Григорій Клепак

Олександр Лисенко
Микола Литвин

Руслана Маньковська
Андрій Непомнящий

Олег Рафальський
Олександр Рубльов

Григорій Савченко
Віктор Савчук (заступник
головного редактора)

Валерій Смолій
Тарас Чухліб

Ганна Швидько

Засновники:
Національна спілка
краєзнавців України
Інститут історії України
НАН України

Виходить
щоквартально
ISSN 2222-5250

Літопис українського краєзнавства

*Валерій Левченко, Галина Левченко,
Едуард Петровський (м. Одеса)*

Історико-наукові серіальні видання Одеси кінця ХХ — початку
ХХІ століття в контексті розвитку краєзнавчих студій в Україні . . . 5

Ігор Кочергін (м. Дніпропетровськ)

Інститут гуманітарних проблем — осередок краєзнавчого руху
на Придніпров'ї 15

Історія міст і сіл України: історико-теоретичні проблеми вивчення

В'ячеслав Гініч (м. Донецьк)

Образ міста в творах Себастьяна Фабіана Кленовича 21

Галина Войцехівська, Олена Жидецька (м. Київ)

Архітектурно-будівельне краєзнавство на прикладі реалізації
соціально-бібліотечного проекту "Історія малих міст України" . . . 27

До 350-річчя набуття Гадячем статусу гетьманського міста

Тарас Чухліб (м. Київ)

Гадяч — гетьманська резиденція Івана Брюховецького
у 1663 — 1668 роках 31

Оксана Коваленко (м. Полтава)

Джерела з історії ремісничих цехів Гадяча ХVІІ-ХVІІІ століть . . . 47

Володимир Маслак (м. Кременчук)

Гадяцькі акти другої половини ХVІІ століття у серійному виданні
"Універсали українських гетьманів" 53

Петро Баранець (м. Полтава)

Історія козацько-старшинського роду Бороховичів 56

Володимир Крот (м. Кременчук)

Історія Гадяча в творчості Михайла Грушевського 61

<i>Віктор Саранча (м. Кременчук)</i> Гадяцький повіт під час Першої світової війни	66
<i>Віктор Ревезук (м. Полтава)</i> Отамани повстанців Гадяцького краю (1920-1923 рр.)	76
До 95-річчя Української гетьманської держави	
<i>Олександр Реснт (м. Київ)</i> На чолі Української держави (до 140-річчя з дня народження Павла Скоропадського)	87
<i>Руслан Пиріг (м. Київ)</i> Проблеми національної ідентифікації правлячої еліти Української держави 1918 року	95
<i>Павло Гай-Нижник (м. Київ)</i> Боротьба спецслужб П.Скоропадського з антигетьманським підпіллям	107
Регіональні аспекти історичної демографії	
<i>Олександр Сакало (м. Полтава)</i> Домогосподарства козаків Лубенського полку другої половини XVIII ст.	117
<i>Юрій Ночовний (м. Полтава)</i> Структура населення сотенного містечка Пирятин: історико-демографічний аналіз за матеріалами Румянцевського опису 1765-1769 рр.	124
Церковно-історичне краєзнавство: витоки та сучасний дискурс	
<i>Сергій Таранець (м. Київ)</i> Стародубщина як один з провідних духовних центрів старообрядців у другій половині XVIII – на початку XX століття	133
<i>Лариса Капітан (м. Мукачєво)</i> Процес реєстрації реформатських громад в повоєнному Закарпатті: прояв лояльності чи політична гра	139
До 150-річчя з дня народження Володимира Вернадського	
<i>Валерій Томазов (м. Київ)</i> Вернадські та їхні родичі	147
<i>Віктор Самородов, Світлана Кигил (м. Полтава)</i> Полтавські сторінки життя і творчості Володимира Вернадського	153
Історія України у світлі регіональних досліджень	
<i>Вікторія Панченко (м. Житомир)</i> Судочинство у мирових судах Волині у другій половині XIX ст. (сторінки однієї архівної справи)	161
<i>Олег Рудь (м. Київ)</i> Панські садиби Поділля: на прикладі Шпаківського маєтку М. П. Балашова (кінець XIX – початок XX ст.)	166

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії України НАН України (протокол № 6 від 20.06.2013 р.)

Журнал зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 1722 від 06.12.1995 р.)

Постановою президії ВАК України № 05/2 від 27.05.2009 р.

журнал внесено до переліку наукових фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за спеціальностями «Історичні науки» (Бюлетень ВАК України. – 2009. – № 8)

Усі права застережені. Передрук дозволено тільки за згодою редколегії.

Адреса редакції:

01001, м. Київ-1,
вул. М.Грушевського, 4,
кім. 212
тел.: 278-02-38, 279-13-88

E-mail:

bazhanclo@ukr.net

Електронна версія:

www.history.org.ua
www.nbu.gov.ua
www.nsku.org.ua

© Національна спілка краєзнавців України, 2013
© Інститут історії України НАН України, 2013

Віктор Савченко (м. Одеса)

Діяльність анархістів-синдикалістів серед одеських моряків
(1906–1913 рр.) 174

Джерелознавчі та біографічні студії

Тетяна Клименко (м. Черкаси)

Джерела Державного архіву Черкаської області
про діяльність релігійних громад та організацій Черкащини . . . 183

Юрій Глизь (м. Київ)

Міський голова Києва М. К. Ренненкампф:
спроба соціологічного портрету 191

Олег Бажан (м. Київ), Вадим Золотарьов (м. Харків)

Перший секретар ВУЧК (Сторінки біографії старшого майора
державної безпеки Олександра Розанова) 197

Національна спілка краєзнавців України: панорама сучасного життя

Євген Букет (м. Київ)

Веб-ресурси Національної спілки краєзнавців 207

Василь Мельниченко (м. Черкаси)

Інформаційні можливості сайту " Краєзнавча Черкащина" 212

Олександр Гончаров (м. Київ)

Історико-краєзнавча практика студентів Київського
національного університету імені Тараса Шевченка – 2013 213

Євген Сінкевич, Тетяна Братченко (м. Херсон)

Краєзнавці досліджують історію Херсонщини 220

Огляди

Ольга Гейда, Тамара Демченко (м. Чернігів)

Історія міста й місто в історії 223

Ігор Чорновол (м. Львів)

Іван Паславський про заснування Львова 227

Олександр Поніпаляк (м. Київ)

Зодчі та їх творіння: враження та роздуми після презентації
та ознайомлення з новою книгою відомого киевознавця 230

Олександр Петренко (м. Київ)

Слов'янці про слов'янський період життя
Михайла Миколайовича Петренка
або історія банальної помилки 232

In memoriam

Руслана Маньковська (м. Київ)

Велет гуманітарних знань (пам'яті академіка С.О. Шмідта) 247

Про авторів 250

Вимоги щодо оформлення статей 253

На першій сторінці
обкладинки:
Пам'ятник Володимиру
Вернадському в м. Києві
(1981 р.;
скульптор О. Скобліков)

